

Oslo kommune
Utdanningsetaten

2014 - 2015

Plan for leseopplæring og elevenes leseprogresjon VOKSEN SKOLE

Avdeling for pedagogisk utvikling og kvalitet

Utdanningsetaten i Oslo

2014 - 2015

Innhold

Struktur og innhold i den lokale planen:	3
1. Ledelsens innledning	4
2. Skolens styringsparametere innenfor lesing	6
3. Skoleomfattende styrkingstiltak.....	6
4. Plan for leseopplæring på det enkelte trinn	
1.trinn:	10
2.trinn	11
3.trinn:	Feil! Bokmerke er ikke definert.
4.trinn:	Feil! Bokmerke er ikke definert.
5.trinn	Feil! Bokmerke er ikke definert.
6.trinn:	Feil! Bokmerke er ikke definert.
7.trinn:	Feil! Bokmerke er ikke definert.
5. Plan for dokumentasjon av leseprogresjon.....	Feil! Bokmerke er ikke definert.
6. Plan for leseopplæring for §2.8 elever.	

Struktur og innhold i den lokale planen:

1. Ledelsens innledning
2. Skolens styringsparametre innenfor lesing
3. Skoleomfattende styrkingstiltak
 - Del 1: Prioriterte styrkingstiltak i lesing og skriving (sett i lys av strategiske initiativ i skolens strategiske plan)
 - Del 2: Felles innsatsområder/ prosjekter som stimulerer lesemotivasjon
 - Del 3: Kartlegging
 - Del 4: Materiell som brukes
 - Del 5: Prøveplan for Voksen skole
4. Plan for leseopplæringen på det enkelte trinn
5. Plan for dokumentasjon av leseprogresjon og maler
6. Plan for leseopplæring for § 2.8 elever.

1. Ledelsens innledning

Voksen skole er en barneskole med rundt 560 elever, hvor 26 av elevene våre går i byomfattende gruppe for elever med autisme, multifunksjonshemmede og psykisk utviklingshemmede. Vi har 105 ansatte i skole og Aktivitetsskole. Elevene våre behersker drøyt 20 forskjellige språk til sammen.

Resultatoppfølging:

Resultatoppfølging i lesing og regning er hovedsatsningsområdene våre. De siste års prøver og kartlegginger i lesing viser variasjon fra år til år i grad av måloppnåelse, og vi ser at elever med § 2.8 scorer noe dårligere enn elever uten vedtak. Skolen kom høsten 2012 med i et skoletilpasset kompetansehevingsprosjekt i regi av pedagogisk avdeling i UDA. Personalet har fått omfattende kursing i blant annet lese- og læringsstrategier.

Våren 2013 utviklet vi Voksen skoles leseplan. Det leses i alle fag, og alle lærere er leselærere. Formålet med planen er en målrettet, systematisk og enhetlig praksis i leseopplæringen for å sikre god progresjon for den enkelte elev. Høsten 2013 fortsatte vi implementering av planen for alle skolens lærere og dette vil vi fortsette med skoleåret 2014-15.

Voksen skoles leseplan skal være et levende dokument for alle skolens lærere. Planen ligger ute på skolens læringsplattform, Fronter, og her kan lærerne aktivt redigere planen ut fra reviderte årsplaner og pedagogiske innspill.

Elever med vedtak §2,8:

Vi ser at elever med § 2.8 må få et bedre systematisk tilbud i forhold til norsk språk og begrepsinnlæring og dette er et innsatsområde på spesielt 1. og 2.trinn. Dette er svært viktig i faget NSM **Naturfag**, hvor mye av faget kan legges til uteskole hvor man kan nyttiggjøre seg bruk av konkrete og praktisk læring. 1.- 2. trinn har uteskole minst en dag i uken, hvor ord og begrepsinnlæring står sentralt. På Voksen skole er alle lærere leselærere. Om du er musikk lærer, Kunst og Håndverks lærer, Mat og helselærer, matematikklærer etc., så skal tekstene brytes ned og ord og begreper forklares og knyttes opp mot konkrete.

Voksen skoles spesialpedagoger har våren, 2014, aktivt arbeidet med "**Språkbroen**" som er et ressurshefte som handler om språkopplæring for elever med vedtak § 2.8. Språkbroen er tenkt som en støtte for lærere og skolens ledelse, og som skal utvikle skolens organisasjon slik at vi på en profesjonell måte legger til rette for organisering av særskilt språkopplæring. På en av planleggingsdagene høsten 2014, hadde et par av skolens lærere, sammen med skoles PPT-rådgiver, innspill om "Språkbroen" med påfølgende videoopptak fra en klassesituasjon, hvor nettopp språk og begreper sto i fokus. Dette er noe vi skal fortsette med skoleåret 2014 – 2015.

Ulike kurs og leksehjelpstilbud:

På 7. trinn tilbys elevene annet fremmedspråk, hvor de kan velge mellom: fransk, tysk, italiensk, russisk og fordypning i engelsk. IKT er lagt inn som delingstime fra 2. – 7.trinn. Det tilbys lesekurs, skrivekurs og regnekurs på trinnene 2.-7.trinn. Leksehjelp organiseres etter undervisningstid på 2. – 7.trinn. På trinnene 2. – 4.trinn gis leksehjelpstilbudet i regi av AKS og fra 5. – 7.trinn brukes skolens lærere. Handlingsprogrammet Connect (handlingsprogram mot mobbing, vold og rasisme) står sentralt i skolen og Aktivitetsskolen. Her har Voksen skole vært med siden 2004.

Skolens bibliotek:

Voksen skole ble med i Bibliotekprosjektet, i regi av Høyskolen i Agder, høsten 2012. Gjennom dette prosjektet har biblioteket blitt noe oppgradert, biblioteket har blitt åpnet i hvert storefri for elever fra 5.- 7.trinn, og AKS har hatt bibliotekskafè for foresatte. Skolebibliotekar er ansatt i 100% stilling. Stillingen deles med Aktivitetsskolen slik at det settes fokus på *leselyst og leseglede* også i Aktivitetsskolen.

Skolens styringsparametere innenfor lesing

Planen skal bidra til økt lesekompetanse for den enkelte elev. Skolens måltall må således sees i sammenheng med aktivitetene i planen, og skolene må evaluere planen med utgangspunkt i den dokumenterte resultatutviklingen på skolen samt med den enkelte elevs dokumenterte resultater og ambisjoner sett i lys av de individuelle planene for leseopplæringen. Se vedlegg 5

Styringsparameter	Skolens resultater 2013	Skolens mål 2013	Skolens resultater 2014	Skolens mål 2014
Leseferdighet 1. trinn, delprøve 4.				
Leseferdighet 1. trinn, delprøve 8.	0,0%	0,0 %		
Kartlegging av leseferdighet 2. trinn, delprøve 5.				
Kartlegging av leseferdighet 2. trinn, delprøve 7.	1,3%			
Kartlegging av leseferdighet 3. trinn, delprøve 3.				
Kartlegging av leseferdighet 3. trinn, delprøve 5.	13,2%			
Nasjonal prøve i lesing, 5.trinn, nivå 1	4%	0%		0%
Nasjonal prøve i lesing, 5.trinn, nivå 2	45%	40%		40%
Nasjonal prøve i lesing, 5.trinn, nivå 3	51%	60%		60%

Ukg – Under kritisk grense

2. Skoleomfattende styrkingstiltak

Del 1: Prioriterte styrkingstiltak i lesing og skriving (sett i lys av strategiske initiativ i skolens strategiske plan)

Hva	Målgruppe	Hvordan / organiseringsform	Ansvar
Intensive lesekurs	Elever som etter kartlegging kan nå neste nivå. 2., 3., 4., 5., 6. og 7 trinn	6-8 uker Nivådelte grupper	Spesialpedagog i samarbeid med kontaktlærer
Lesekurs med helhetslesing	Elever på 1. og 2. trinn som kommer under bekymringsgrense på kartlegging	Kartlegging med aktuelt materiell (se oversikt materiell-liste) Tett skole-hjem samarbeid	Spesialpedagog/ kontaktlærer
Økt lærertetthet/ gruppedeling	Elever med 2.8 vedtak på 1. og 2.trinn	<ul style="list-style-type: none">• Smågrupper 4 - 5 ganger pr. uke• Kontinuerlig tiltak og fokus på språk innenfor klassen	Spesialpedagog, skoleassistent
Leselekser	Alle elever 1.-7. trinn	Daglig	Teamet
Skolebibliotek	Alle elever 1.-7. trinn	Biblioteket er bemannet med skolebibliotekar og ansatte på AKS Se trinnenenes egen plan	Skolebibliotekar Kontaktlærer
Skrivekurs	Elever på 4.-7. trinn	Fokusfag5 uker	Faglærer / assistent
Mattekurs (Regnestrategier)	Elever på 4.-7. trinn	Fokusfag. 5 uker	Faglærere /assistent

Del 2: Felles innsatsområder/ prosjekter som stimulerer lesemotivasjon:

Felles innsatsområder for hele skolen:	Innhold	Ansvarlig	Tid
Leselystaksjoner	Se trinnenenes plan	Lærere	
Bokuke	Se semesterplan	Lærere	
Foreldremøter	Se semesterplan	Ledelsen / lærere	
Åpent bibliotek for foresatte		Bibliotekar	
Besøk på Røa bibliotek	Bli kjent på biblioteket, låne bok.	Kontaktlærer og bibliotekar	1/2 dag
Skrive og lage egen kokebok	Oppskrifter	Anne I. og Stig	Hele skoleåret

Del 3: Kartlegging og tiltak

1.trinn

Kartlegging høst	Tiltak høst:	Kartlegging vår:	Tiltak vår:
<ul style="list-style-type: none"> • Diagnostiske avklaringer • Språk; begreper, ordforråd • Bokstav/bokstavlyd • Språklig bevissthet; "Leseklar?": Topstad • 	<p>Klassegjennomgang med ansvarlig i ledelsen og sosiallærer.</p> <p>Klare avvik på språk og/eller motorikk tas opp på skolens ressursteamteam hvor det vurderes eget opplegg. Kontaktlærer kan kontakte</p>	<ul style="list-style-type: none"> • KTI • "Leseklar?": Topstad • "Kartlegging av leseferdighet: Topstad • Bokstav/ bokstavlyd • LUS • NSL • Statlig kartleggingsprøve norsk lese/skrive 	<p>Klassegjennom-gang med ansvarlig i ledelsen.</p> <p>Ved sen utvikling av trinnene i lesetrappa lages det et eget treningsprogram (skolen/hjemme); Språkleker, Språkverkstedet, Snakkepakken.</p>

	fysioterapeut for å justere stol/bord og evt. få råd om motorikk/skrivedans		
--	---	--	--

2.trinn

Kartlegging høst	Tiltak høst:	Kartlegging vår:	Tiltak vår:
<ul style="list-style-type: none"> • " Leseklar?": Topstad • " Kartlegging av leseferdighet: Topstad • NSL • Bokstav/bokstavlyd • Nov/des: Er det noen som; ikke har knekt lesekoden? Trenger et lesekurs? 	<p>Klassegjennomgang med ansvarlig i ledelsen</p> <p>Lager eget opplegg for de elevene som ikke har kommet til øverste trappetrinn; Språkleker, Språkverkstedet og Snakkepakken</p> <p>Januar: Starte lesekurs</p>	<ul style="list-style-type: none"> • " Kartlegging av Leseferdighet: Topstad • Bokstav/ bokstavlyd • LUS • NSL • Statlig kartleggingsprøve norsk lese/skrive 	<p>Januar: Lesekurs</p> <p>Klassegjennomgang med ansvarlig i ledelsen.</p> <p>Ved sen utvikling av trinnene i lesetrappa lages det et eget treningsprogram (skolen/hjemme); Språkleker, Språkverkstedet, Snakkepakken.</p>

Materiell som brukes:

1.trinn:

- Zeppelin – Start – elevbok (følger bokstavprogresjon i denne boken)
- Zeppelin A
- Zeppelin arbeidsbok 1A og 1B
- Min første lesebok: Amundsen / Zeiner *eller Individuell leselekse etter Tåsenmodellen*
- Damms leseunivers nivå 1- 4
- Språkleker – Frost / Lønnegaard
- Språkverkstedet – Lyster / Tingleff
- Snakkepakken fra PPT
- Skrivedans
- Bokstavplansjer vegg
- Bokstavhus pult
- Laminerte bokstaver/bokstavkort og ordkort
- Lærerveiledninger
- *Digitale ressurser: Zeppelin, Safari, Damm skrivetrening*

Ekstra:

- Leseboka mi 1 og 2: Ivar Topstad
- Måne, sol, hane, ugle – Ivar Topstad
- Arbeid med ord: Inger Østreim Andersen
- Begrepsmodell: Magne Nyborg
- Stenbråten materiell
- Div. idèpermer
- Se <http://www.norsklogopedlag.no/materiell/linker-til->

2.trinn:

- Zeppelin B og C - Lesebok
- Arbeidshefte A, B, C - Zeppelin
- Nivåbaserte småbøker:
Rød bok 1-4, Gul bok 1-4,
Blå bok 1-4
- Damms leseunivers nivå 4 del 2 og 5, del 1 og 2
- Språkleker – Frost / Lønnegaard
- Snakkepakken fra PPT
- Språkverkstedet – Lyster / Tingleff
- Bokstavplansjer vegg
- Bokstavhus, vegg og pult
- Lærerveiledninger

Ekstra:

- Leseboka mi 1 og 2 – Ivar Topstad
- Div. idèpermer
-

Skriveutvikling:

1.trinn:

- Ser lærer skrive små fortellinger/dikteringer – ser sammenhengen mellom tale og skrift
- Blir stimulert til å uttrykke seg ved skrift, gjerne hver dag, både i hverdagssituasjoner og i lek; navneskilt, stedsskilt, ønskelister, handleliste, tegneserier, beskjeder, språkspill, lesesiesta, vitser/gåter
- Har egen friskrivingsbok (med illustrasjoner)
- Skrivedans (motorikk) på høsten?

Mål:

- Kan skrive små og store bokstaver i stavskrift. Øver seg på ulike former/border.
- Kan riktig blyantgrep
- Bli kjent med bokstavene på tastaturet
- Bli kjent med PC som skriveredskap
- *Kan skrive ord og enkle setninger med små eller store bokstaver i håndskrift og på tastatur.*
- *Kan lage en fortelling ved hjelp av egne tegninger, skrift eller lekeskrift.*

2.trinn:

- Har egen friskrivingsbok (med illustrasjoner)
- Har egen skrivetreningsbok.

Mål:

- Kan skrive både små/store bokstaver riktig – stavskrift
- Bruke bokstavhus.
- Vet hva et ord er (mellomrom mellom)
- Vet hva en setning er (stor bokstav og punktum)
- Skriver / skaper egne tekster på papir og på PC
- Lager emnebøker
- Kan skrive lydrette ord.
- Kan skrive de høyfrekvente ordene er, her, der, jeg, meg, deg, seg, den, det, de, ikke, gikk.

- Kan riktig skriveretning
- Leker med bokstavene; fra lekeskriving til ord, setninger og fortellinger Lager egne emnebøker
- Skriver på datamaskin

Del 4

Den første lese- og skrive opplæringa.

Prinsipper og lokale valg

Språklig bevissthet

Innhold	Metoder
Språkleker. Rim/regler. Stavelser. Bokstavinnlæring. Lytte ut lyder. Identifisere første lyd, siste lyd, lyder inne i ord Dele opp ord i språklyder. Leseretning. Lydere ord. Språkets form: Setninger, ord, lyder Synonymer/antonymer/homonymer Gjøre-ord, ting-ord, beskrivende ord Vitser og gåter / Eventyr Metaforer	Store bokstaver og små bokstaver parallelt Rekkefølge i starten: ISOLARFEM <i>Se hva som står øverst om bokstavrekkefølge for Zeppelin i – l – o – v – s – u – e – a – ø – r – t – n – j</i> Fokus på bokstavnavn, lyd og alfabetet. En til to bokstaver i uka. (Bruk av morsmåls lærer i tilknytning til å knekke lesekode.) Tekstskaping Dagens barn/ukas elev Klappe stavelser Stavelseslesing Dele opp setninger med konkreter (lapper med ord, klosser, bytte om ord i setninger) Syntetisk (lyd-) og analytisk (helords-) metoden Daglig høytlesing fra voksen

Vanlige uttrykk og talemåter Ulike språk og dialekter	
--	--

Avkoding

Innhold	Metoder
Alfabetet. Store og små bokstaver og lyder Trekke sammen lyder til ord Avkoding av større enheter som setninger og sjanger	Store bokstaver først, den lille presenteres ved siden av. Rekkefølge i starten: ISOLARFEM Bokstavkort Bildekort Diktat Ord i ord

Leseflyt

Innhold	Metoder
Leser <i>frekvente</i> vanlige ord med automatikk Leser setninger med flyt sikkerhet og forståelse Leser lengre tekster med flyt sikkerhet og forståelse	Repetert lesing Arbeid med sammensatte ord Trening, fremføringer og lek med tempovariasjon, trykkvariasjon og lignende. Veiledet lesing Korlesing Par-lesing Høytlesing /Stillelesing

1.trinn:

Mål strategisk plan/skriftlig vurdering:

1.1: Elevene ved Voksen skole skal forbedre sine grunnleggende ferdigheter

1.2: Elevene ved Voksen skole har bedre læringsresultater i norsk, engelsk, naturfag, matematikk og fremmedspråk

1.3: En større andel elever fullfører og består et 13årig skoleløp

Område i leseopplæringen	Innhold. Hva skal vektlegges? (Tiltak på tvers av fag)	Organisering/arbeidsmåter/ materiell/ressurser	Ansvar / fagområde
Mestre automatisert og flytende lesing. Lesing i fagene	Språklig bevisstgjøring Lesetrappa	Språkleker daglig (eks. Frost) Nivåbaserte småbøker både på skolen og hjemme. Bruke biblioteket aktivt. Daglig høytlesing i klassen.	Norsk
Lære strategier og teknikker for å utvikle leseforståelse Se vedlegg 2 <i>Kan samtale om enkle tekster ved hjelp av forforståelse og billedstøtte.</i> <i>Kan bruke bilder, titler og overskrifter for å hente ut informasjon og snakke om innholdet i en tekst.</i>	Lydering, automatisering av ord som leses ofte, lese variert litteratur. Førlesefase. Lesefase. Etterlesefase.	Høytlesing i klassen, Damms leseunivers, repetert lesing, veiledet lesing, medlesing, korlesing, selvstendig lesing, lesekort. Forkunnskaper, se på framside, få oversikt over tekst, nye ord og begreper i tekst. Arbeide med leseforståelse: sammenheng mellom bilde og tekst, snakke, lytte, tegne skrive fra tekstens innhold. Reflektere og uttrykke egne tekstopplevelser.	Norsk
Lære tanke- og læringsstrategier Se vedlegg 3a og 3b	Tegne fra teksten Tankekart Brainstorming rundt tema	Modellere på tavlen, skrive/tegne selv	Alle fag

<p>Utvikle det muntlige språket og lære ord og begreper</p> <p>Se vedlegg 4</p>	<p>Samtaler rundt tekst og tema</p> <p>Lærer er språklig forbilde.</p> <p>Ukens ord</p> <p>Begrepsopplæring</p> <p>Ukens elev</p>	<p>Veiledet lesing, faglige samtaler enten i klassen eller individuelt.</p> <p>Snakkepakken</p> <p>Zeppelin</p>	<p>Alle fag</p>
<p>Utforske skriftspråket og utvikle skriftlig kompetanse</p>	<p>Ukens ord, diktat</p> <p>Bokstavinnlæring</p> <p>Se sammenheng mellom tale og skrift</p> <p>Stimulere til å bruke skrift i lek.</p> <p>Skrive fra opplevelser.</p> <p>Lage egne emnebøker</p> <p>Verksted vår</p> <p>Skrivedans</p> <p>Riktig skriveretning</p>	<p>Diktering: lærer skriver det elevene sier.</p> <p>Bruke skrift ofte i egne bøker</p> <p>Skrive på PC</p> <p>Bokstavhus</p> <p>Skriftlig bearbeidelse av verkstedprosessen</p> <p>Zeppelin</p>	
<p>Involvering av foreldre/foresatte</p>	<p>Leselekse</p> <p>Gå gjennom leseopplæringen på foreldremøtet.</p>	<p>Repetert lesing, veiledet lesing, individuell nivåbasert leselekse.</p>	

2.trinn

Mål strategisk plan/skriftlig vurdering:

1.1: Elevene ved Voksen skole skal forbedre sine grunnleggende ferdigheter

1.2: Elevene ved Voksen skole har bedre læringsresultater i norsk, engelsk, naturfag, matematikk og fremmedspråk

1.3: En større andel elever fullfører og består et 13årig skoleløp

Område i leseopplæringen	Innhold. Hva skal vektlegges? (Tiltak på tvers av fag)	Organisering/arbeidsmåter/ materiell/ressurser	Ansvar / fagområde
Mestre automatisert og flytende lesing. Lesing i fagene	“Drille” høyfrekvente ord daglig. Repetert lesing.	Lesegrupper Veiledet lesing Differensiert leselekse	Kontaktlærer/norsklærer
Lære strategier og teknikker for å utvikle leseforståelse Se vedlegg 2	Enkle språklige virkemidler (f.eks. snakkebobler) Visualisere det en leser Lage spørsmål til teksten Lære om sjangre: eventyr, rim, regler, gåter, vitser, fakta, lister og plakater Finne svar på spørsmål i teksten (finne, tolke og reflektere)		
Lære tanke- og læringsstrategier Se vedlegg 3a og 3b	“BISON-blikket” Tegnekart Tankekart Brainstorm VØSLE	Leseboken Smartboard/tavle Leseark	

Utvikle det muntlige språket og lære ord og begreper Se vedlegg 4	Benevne i setninger det vi gjør, ser, opplever, føler og tenker.		
Utforske skriftspråket og utvikle skriftlig kompetanse	<ul style="list-style-type: none"> • Har egen friskrivingsbok (med illustrasjoner) • Har egen skrivetreningsbok • Gjennomføre verksted 1gang pr. år • Kan skrive både små/store bokstaver riktig – stavskrift • Bruke bokstavhus. • Øver seg på ulike former/border. • Øver seg på sammenhengende skrift • Vet hva et ord er (mellomrom mellom) • Vet hva en setning er (stor bokstav og punktum) • Skriver / skaper egne tekster på papir i <i>håndskrift</i> og på <i>tastatur</i> PC • Lager emnebøker • Kan skrive lydrette ord. • Kan skrive de høyfrekvente ordene er, her, der, jeg, meg, deg, seg, den, det, de, ikke, gikk. 	Se forrige kolonne.	
Involvering av foreldre/foresatte	Gå grundig igjennom lese og skriveopplæringen på første foreldremøte.		

3.trinn:

Mål strategisk plan/skriftlig vurdering:

1.1: Elevene ved Voksen skole skal forbedre sine grunnleggende ferdigheter

1.2: Elevene ved Voksen skole har bedre læringsresultater i norsk, engelsk, naturfag, matematikk og fremmedspråk

1.3: En større andel elever fullfører og består et 13årig skoleløp

Område i leseopplæringen	Innhold. Hva skal vektlegges? (Tiltak på tvers av fag)	Organisering/arbeidsmåter/ materiell/ressurser	Ansvar / fagområde
Mestre automatisert og flytende lesing. Lesing i fagene	Lesekvart/Stillelesing. Repetert lesing. Høytlesing.	Stillelesing ble mye brukt når elevene kom inn fra friminuttene slik at de første som kom inn hadde noe å gjøre mens vi ventet på de siste.	Alle timer vi hadde i klasserommet kunne gjøre dette.
Lære strategier og teknikker for å utvikle leseforståelse Se vedlegg 2	Bruke overskrifter, bilder og illustrasjoner Bruke tegnene punktum, spørsmålstegn og utropstegn Tenke gjennom hva som vil skje / foregripe Knytte innholdet i teksten til noe eleven kan eller har erfart / ta i bruk elevens forkunnskaper /finne sammenhenger Gjenfortelle tekst (muntlig, tegning) Tenke gjennom om det man leser gir mening / overvåke egen lesing Arbeide med ord/begreper i teksten Lage spørsmål til teksten Lære om sjangre: eventyr, rim, regler,		

	<p>gåter, vitser, fakta, lister og plakater</p> <p>Finne svar på spørsmål i teksten (finne, tolke og reflektere)</p> <p>Kunne vurdere hensikt og mål for lesingen</p> <p>Oppklare / løse problemer som dukker opp i teksten</p> <p>Visualisere og organisere</p> <p>Kunne lese ulike tekster på ulike måter (oppleve, lære eller gjøre noe)</p> <p>Innholdsfortegnelse, ordliste, referanseliste</p> <p>Kjenne til noen språklige virkemidler: gjentakelse og enkle språklige bilder</p> <p>Lære om sjangre; dikt, brev, og fortelling</p> <p>Lese og tolke enkle tabeller, diagrammer og bruksanvisninger</p>		
Lære tanke- og læringsstrategier Se vedlegg 3a og 3b	<p>Tankekart</p> <p>Idedugnad</p> <p>To – kolonne - notat</p>		
Utvikle det muntlige språket og lære ord og begreper Se vedlegg 4	<p>Lesekvart.</p> <p>Forklare ukjente ord og begreper man bruker i klassen.</p> <p>Lære å bruke ordbok.</p>		
Utforske skriftspråket og utvikle skriftlig kompetanse	<p>Skrivelekser som stiloppgaver, fortellinger, dikt o.l.</p>		
Involvering av foreldre/foresatte	<p>Foreldrene kan høre elevene i høytlesning og hjelpe til med å forklare ukjente ord.</p>		

4.trinn:

Mål strategisk plan/skriftlig vurdering:

1.1: Elevene ved Voksen skole skal forbedre sine grunnleggende ferdigheter

1.2: Elevene ved Voksen skole har bedre læringsresultater i norsk, engelsk, naturfag, matematikk og fremmedspråk

1.3: En større andel elever fullfører og består et 13årig skoleløp

Område i leseopplæringen	Innhold. Hva skal elevene lære?	Organisering. Arbeidsmåter	Skole/hjem-samarbeid
Læringsstrategier	<ul style="list-style-type: none">• Tankekart• Bevissthet rundt språklige strukturer• Tolkning og refleksjon• Begrepskart (synonymer/antonymer)	<ul style="list-style-type: none">• Felleslesing• Veiledet lesing• Høytlesing• Stillelesing• VØL• Venndiagram	<ul style="list-style-type: none">• Lesebestilling på leseleksen
Lesestrategier	<ul style="list-style-type: none">• Kunne vurdere hensikt og mål for lesingen• Oppklare / løse problemer som dukker opp i teksten• Visualisere og organisere• Kunne lese ulike tekster på ulike måter (oppleve, lære eller gjøre noe)• Innholdsfortegnelse, ordliste, referanseliste• Kjenne til noen språklige virkemidler:	<ul style="list-style-type: none">• Felles metode: Tekst med spørsmål: Finne, tolke og reflektere.• Dybde - lese, "være i en tekst" over lang tid• Felles metode: BISON• Felles metode: Førlesing, underveislesing, etterlesing.• Spørsmålsark	<ul style="list-style-type: none">• Lesing av tabeller• Rutetider• Oppskrifter• Bruksanvisninger• Kart• Instruksjon• Leselogg

	<p>gjentakelse og enkle språklige bilder</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lære om sjangre; dikt, brev, og fortelling • Lese og tolke enkle tabeller, diagrammer og bruksanvisninger 	<ul style="list-style-type: none"> • Læringspartner • Femfingerregel • Lesehefte (m/spørsmål) • Gjenfortelle, muntlig og skriftlig. • Nøkkelord • Faktasetninger • Felleslesing • Veiledet lesing • Skumlese • Høytlesing; for seg selv og andre, • stillelesing, • søkelese, 	
Ord og begreper	<ul style="list-style-type: none"> • Sentrale begreper i alle fag • Ukeord • Høyfrekvente ord • Språklige strukturer 	<ul style="list-style-type: none"> • Felles metode <ul style="list-style-type: none"> ○ Innhold ○ Form ○ Bruk • Tankekart • Begrepskart 	<ul style="list-style-type: none"> • Hjelp med NB-ord • Slå opp i ordbok • Ukeslutt – rette og veilede • Følge opp ukeord på ukeplan.
Leseinteresse	<ul style="list-style-type: none"> • Egne bøker tilpasset nivå. • Lesekvart • Åpent klasserom • Bibliotek • Stillelesing • Høytlesing • Bruk av Deichmanns-bøker; klassesett og nivådelte lesebøker 	<ul style="list-style-type: none"> • Bokuke • Lesekurs, på tvers av trinnet • Bokanmeldelser • Lesequiz • Lesepartner • Bibliotek • Forfatterbesøk • Dramatisering • Bokpresentasjon 	<ul style="list-style-type: none"> • Leselogg • Leselekse • Lesekvart • Underskrive på lesekvart

5.trinn:

Mål strategisk plan/skriftlig vurdering:

1.1: Elevene ved Voksen skole skal forbedre sine grunnleggende ferdigheter

1.2: Elevene ved Voksen skole har bedre læringsresultater i norsk, engelsk, naturfag, matematikk og fremmedspråk

1.3: En større andel elever fullfører og består et 13årig skoleløp

Område i leseopplæringen	Innhold. Hva skal elevene lære?	Organisering. Arbeidsmåter.	Skole/hjem-samarbeid
<ul style="list-style-type: none">Læringsstrategier	<ul style="list-style-type: none">TankekartGjenfortellingBegrepskartTolke og reflektere (begrunne)Finne ordforklaringer	<ul style="list-style-type: none">RekkegjenfortellingSkriftlig gjenfortellingGjenfortelling to og to Gjenfortelling til noen hjemme Tankekart VØL(Lapp i hatt (se "ord og begreper))Ordbok TegningStille spørsmål til tekstSvare på spørsmål til tekst	Gjenfortelling til noen hjemme
<ul style="list-style-type: none">Lesestrategier	<ul style="list-style-type: none">Finne fakta fra ulike kilderSkille ut det som er viktigVidereutvikle forståelsen for ord og begreper	<ul style="list-style-type: none">Felles metode: BISONFelles metode: Finne, tolke og reflektere.Lesemåter: Søkelesing:	Lesebestilling

	<ul style="list-style-type: none"> • Kunne vurdere hensikt og mål for lesingen • Kunne skumlese/oversiktslese, nærlese/detaljlese, letelese • Bli klar over hvordan man kan lese på ulike måter, for ulike formål <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Lese og tolke tabeller, diagrammer, oppskrifter og bruksanvisninger • Lese og tolke ulike sjangre innenfor sakprosa og skjønnlitteratur • Kunne forstå både det eksplisitte innholdet, og det som ligger bak og mellom linjene 	<ul style="list-style-type: none"> • Lese tekster- svare på spm. • Nærlesing: • Vi arbeider med samme tekst over tid. Tolke og reflektere. • Høytlesing. Stopper opp ved ord og begreper. Gjenfortelling. Hva skjer videre? Samtale. • Skumlesing: En fin start når vi kommer til nye kapitler. Elevene får oversikt over tema i kapitlet. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Ord og begreper 	<ul style="list-style-type: none"> • Sentrale begreper i alle fag • Ukeord • Høyfrekvente ord • Språklige strukturer 	<ul style="list-style-type: none"> • Lapp i hatt • Felles metode <ul style="list-style-type: none"> ○ Innhold ○ Form ○ Bruk • Tankekart • Begrepskart 	<p>Øveord på ukeplan hver uke. Oppfordre foreldre til å jobbe med begreper hjemme.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Leseinteresse 	<ul style="list-style-type: none"> • Bibliotek (skole og Deichmann) • Bokvake • Lesekvart • Leselogg • Leselekse 	<ul style="list-style-type: none"> • Bibliotek: Veiledning på skolens bibliotek. Tur til Deichmann. • Overnatting på skolens bibliotek (bokvake). • Elevene har lesekvart hver 	<ul style="list-style-type: none"> • Leselogg • Leselekse • Lesekvart • Underskrive på lesekvart

	<ul style="list-style-type: none"> • Høytlesing • Bokpresentasjoner • Bokanbefalinger • Dramatisering • Presentasjon av nyheter 	<p>dag. Noteres i leselogg. Tilbakemelding på leselogg på skolen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elevene har leselekser hjemme. • Vi leser høyt på skolen. • Elevene anbefaler bøker til hverandre på skolen. • Elevene har bokpresentasjoner på skolen. • Vi dramatiserer tekster. • Elevene skal finne nyheter som de presenterer på skolen. • Femfingerregel • Forfatterbesøk 	
<ul style="list-style-type: none"> • Muntlighet 	<ul style="list-style-type: none"> • Høytlesing • Presentere bøker, tekster og nyheter • Foredrag • Skuespill/rollespill • Elevvurdering 	<ul style="list-style-type: none"> • Tydelige kriterier for fremføring. • Elevene presenterer selvalgt bok for klassen, nyheter eller holder foredrag. • Elevene gir tilbakemelding på andres muntlige foredrag. • Vi spiller skuespill og dramatiserer tekster (eks. "Den nye byen"). 	

6.trinn

Mål strategisk plan/skriftlig vurdering:

1.1: Elevene ved Voksen skole skal forbedre sine grunnleggende ferdigheter

1.2: Elevene ved Voksen skole har bedre læringsresultater i norsk, engelsk, naturfag, matematikk og fremmedspråk

1.3: En større andel elever fullfører og består et 13årig skoleløp

Område i leseopplæringen	Innhold. Hva skal vektlegges	Organisering/arbeidsmåter/materiell/ressurser	Ansvar/fagområde
Mestre automatisert og flytende lesing. Lesing i fagene	1.Lesekvart. 2.Leselekser og høytlesing i alle fag. 3.Finne tilpassede bøker. 4.Bokanmeldelse	1. Leser et kvarter i egen bok i lekse hver dag. 2. Leselekser og høytlesing i alle fag. 3. Bistå eleven med å finne passende bøker ut i fra LUS- nivå og interesser. 4. Bokanmeldelse skrives for hver bok som leses (unntak for dem som leser svært mye).	Kontaktlærer/norsk
Lære strategier og teknikker for å utvikle leseforståelse	1.Forkunnskaper 2.BISON 3.Tegne/tegneserier	1.Tankekart/tabeller/skjema 2.Arbeid med betydningen av de ulike bokstavene. 3.Gjenfortelle handling ved bruk av tegneserier. For å visualisere/konkretisere kunnskap.	Kontaktlærere og faglærere
Lære tanke- og læringsstrategier	1.Tankekart 2. Faktasetninger 3. Individuelt arbeid med	1. Brukes i forbindelse med kartlegging av forkunnskaper og systematisering av informasjon.	Kontaktlærere og faglærere

	begrepsforståelse.	2. Brukes i forbindelse med fagtekster. 3. Finne ordforklaringer og synonymer selv.	
Utvikle det muntlige språket og lære ord og begreper.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Begrepsinnlæring 2. Diskusjonsoppgaver 3. Ukentlig test 4. Ordbok 5. Presentasjoner 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konkretisering, visualisering og forklaring. 2. Diskusjon i plenum/i mindre grupper 3. Ukeslutt med 8-10 ukesaktuelle begreper knyttet til ulike fag 4. Bruke ordbok. Drilling to og to. Vektlegger tilleggsinformasjon til hvert ord. Brukes under skriftlig arbeid. 5. Presenterer lekser, oppgaver og prosjekter foran klassen. 	Kontaktlærere og faglærere
Utforske skriftspråket og utvikle skriftlig kompetanse	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fortellingsbøker 2. Skriver kokebok 3. Bokanmeldelser 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jevnlige innleveringer av skriftlige arbeider. Både hjemme- og skolearbeid. 2. Skriver av oppskrifter. Skrives for hånd. 3. Bokanmeldelse skrives for hver bok som leses (unntak for dem som leser svært mye). 	Kontaktlærere og faglærere
Involvering av foreldre/foresatte	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lesekvart 2. Veiledning av foreldre 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oppfølging av lesekvart hjemme 3. Veiledning ift. lesestrategier, og hvordan motivere til lesing. Oppfordre til biblioteksbesøk. 	Kontaktlærer

7.trinn:

Mål strategisk plan/skriftlig vurdering:

1.1: Elevene ved Voksen skole skal forbedre sine grunnleggende ferdigheter

1.2: Elevene ved Voksen skole har bedre læringsresultater i norsk, engelsk, naturfag, matematikk og fremmedspråk

1.3: En større andel elever fullfører og består et 13årig skoleløp

Område i leseopplæringen	Innhold. Hva skal elevene lære?	Organisering. Arbeidsmåter Fra verktøykassa	Skole/hjem-samarbeid
<ul style="list-style-type: none">Læringsstrategier	<ul style="list-style-type: none">GjenfortellingBegrepskartTolke og reflektere (begrunne)Finne ordforklaringerBearbeide informasjon	<ul style="list-style-type: none">TankekartFaktasetningerSkriftlig gjenfortellingGjenfortelling to og toGjenfortelling til noen hjemmeTankekartVØLLapp i hatt (se "ord og begreper)OrdbokTegningStille spørsmål til tekstSvare på spørsmål til tekstDiskutere tekster	<ul style="list-style-type: none">Gjenfortelle til noen hjemmeVeiledning av foreldrene på foreldremøtene.

<ul style="list-style-type: none"> • Lesestrategier 	<ul style="list-style-type: none"> • Overvåke egen lesing • Kunne vurdere hensikt og mål for lesingen • Kunne skumlese/oversiktslese, nærlese/detaljlese, letelese • Bli klar over hvordan man kan lese på ulike måter, for ulike formal <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Lese og tolke tabeller, diagrammer, oppskrifter og bruksanvisninger • Finne fakta fra ulike kilder • Skille ut det som er viktig • Videreutvikle forståelsen for ord og begreper • se og tolke ulike sjangre innenfor sakprosa og skjønnlitteratur • Kunne forstå både det eksplisitte innholdet, og det som ligger bak og mellom linjene • Vurdere tekster kritisk og analytisk 	<ul style="list-style-type: none"> • Søkelese • Nærlese • Skumlese • BISON • Lesetegn • Kolonnenotat • Tankekart 	<ul style="list-style-type: none"> • Lesebestilling • Veiledning ift. lesestrategier, og hvordan motivere til lesing. • Oppfordre til biblioteksbesøk
<p>Ord og begreper</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sentrale begreper i alle fag • Ukeord • Høyfrekvente ord • Språklige strukturer 	<ul style="list-style-type: none"> • Tankekart/tabeller/skjema • Begrepsplakater • Diskusjoner i plenum/mindre grupper. • Aktiv jobbing med ordbok: 	<p>Ukeord på ukeplanen hjem hver uke.</p>

		<p>drilling to og to. Vekke interesse for ordboka. Vektlegge tilleggsinformasjon til hvert ord.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gjenfortelle handling ved bruk av tegneserier. • For å visualisere/konkretisere kunnskap. • Lapp i hatt. • Går gjennom ukeordene på starten av uken. Jobber med beskrivelse, synonymer/antonymer og forklaringer. Finne begreper, ord og betydning. Finne-oppgaver. • 1-fingerspørsmål, 2-fingerspørsmål. 	
Leseinteresse	<ul style="list-style-type: none"> • Bibliotek (skole og Deichmann) • Lesekvart • Leselogg • Leselekse • Høytlesing • Bokpresentasjoner • Bokanbefalinger • Dramatisering • Presentasjon av nyheter • Lesing på Internett (Blogger, nyheter, sportsnyheter osv.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Bibliotek: Veiledning på skolens bibliotek. Tur til Deichmann. • Elevene har lesekvart hver dag. • Elevene har leselekser hjemme. • Vi leser høyt på skolen. • Elevene anbefaler bøker til hverandre på skolen. • Elevene har bokpresentasjoner på skolen. • Vi dramatiserer tekster. 	<ul style="list-style-type: none"> • Leselogg • Leselekse • Lesekvart • Underskrive på lesekvart

		<ul style="list-style-type: none"> • Elevene skal finne nyheter som de presenterer på skolen. • Femfingerregel • Forfatterbesøk 	
--	--	--	--

Vedlegg 1: Forslag til innhold i planen

Forslag til punkter under hvert hovedelement

1. og 2. trinn Hovedelementer:	Viktig å tenke gjennom når man lager den lokale planen
<ul style="list-style-type: none"> • Utvikle språklig bevissthet • Lesestrategier og teknikker for å utvikle leseforståelse • Lære tanke- og læringsstrategier 	<ul style="list-style-type: none"> • Språklig bevissthet gjennom lek (språkleker, lytte ut lyder, rim/regler mm) • Innføringstakt for bokstavene (bevissthet rundt tempo, rekkefølge, program for bokstavinnføring, spesielle forutsetninger i elevgruppa). Kartlegging som grunnlag for planlegging • Stor eller liten bokstav eller begge samtidig (begrunnelser for valg) • Hvordan koble lesing og skriving sammen? • Bruk av konkreter – multisensorisk tilnærming til bokstavinnlæring. • Bruk av morsmåslærer i tilknytning til å knekke lesekode • Spesifiser hvilke lesestrategier elevene skal kunne (trekke sammen, lese helord, se på bilder, stoppe ved punktum) • Hvordan ivareta bredde i ulike tekster og sjangre i egen lesing og felleslesing i klassen? • Ulike måter å finne, tolke og reflektere over tekster i fellesskap (dialog mellom elever, lærer/elev) • Velge ut strategier som elevene skal kunne ut fra hvert trinn (Eks. tankekart, vølskjema, bison, venndiagram, kolonnenotat – tenk progresjon)

<ul style="list-style-type: none"> • Lære ord og begreper • Utforske skriftspråket 	<ul style="list-style-type: none"> • Læring av høyfrekvente ord som ordbilder • Begrepsopplæring (Norsk som læringsspråk, NSL) • Systematikk i arbeidet med ord og begreper • Skrifttyper i egen håndskrift • Mottagerbevissthet • Sjangerkunnskap (tenk progresjon) • Bruk av tegnsetting • Enkle rettskrivningsregler
--	---

Forslag til punkter under hvert hovedelement

3. og 4. trinn Hovedelementer:	Viktig å tenke gjennom når man lager den lokale planen
<ul style="list-style-type: none"> • Utvikle språklig bevissthet • Lære strategier og teknikker for å utvikle leseforståelse • Lære tanke- og læringsstrategier 	<ul style="list-style-type: none"> • Lekens plass i innlæringen • Bevissthet rundt språklige strukturer (forstavelser, endelser, rotord, bøyinger) Se tiltakspakken for NSL • Kjenne til synonymer og antonymer for vanlige ord • Spesifisere lesestrategier som elevene skal kunne (lese setningen om igjen når man ikke forstår, stoppe ved ord som er vanskelige, selvkorrigering, visualisere det man leser, tenke gjennom hensikten med det man leser, foregripe hva som vil skje, stille spørsmål, gjenfortelle, finne ut meningen på nye ord ved å bruke strategier som referanse kilder (ordliste m. m), se på roten av ordet og endelser, og vite betydningen av forstavelser og endelser) • Hvordan ivareta bredde i ulike tekster og sjangre i egen lesing og felleslesing i klassen? • Ulike måter å finne, tolke og reflektere over tekster i fellesskap (dialog mellom elever, lærer/elev)

<ul style="list-style-type: none"> • Lære ord og begreper • Utforske skriftspråket 	<ul style="list-style-type: none"> • Forslag til læringsstrategier – tenk progresjon. (Pluss /delta, Lotus, Tankekart, De Bonos tenkehatter, Venndiagram, VØL, Blooms taksonomi, Flytskjema) • Læring av høyfrekvente ord som ordbilder • Begrepsopplæring (Norsk som læringspråk, NSL) • Systematikk i arbeidet med ord og begreper – tenk progresjon • Skrifttyper i egen håndskrift (stav eller løkke?) • Mottagerbevissthet • Sjangerkunnskap (tenk progresjon) • Bruk av tegnsetting • Enkle rettskrivningsregler
--	--

5. -7. trinn Hovedelementer:	Viktig å tenke igjennom når man lager den lokale planen
<ul style="list-style-type: none"> • Mestre automatisert og flytende lesing. Lesing i fagene • Lære strategier og teknikker for å utvikle leseforståelse 	<ul style="list-style-type: none"> • Mestre høytlesing • Bli bevisst sin egen lesing • Velge passende lesestoff / bok ut fra egne leseferdigheter • Ulike lesemåter tilpasset formålet med lesingen (f.eks. søkelese, nærlese, oversiktslese) • Tolke og forstå innhold i visuell kommunikasjon (tabeller, tegn og symboler) • Lære om tekststrukturelle virkemidler; innholdsfortegnelse, bildetekster, tekstbokser, fotnoter og tabeller • Kjenne til og kunne bruke ulike læringsstrategier i arbeidet med en tekst • Forstå sjanger og struktur i mange vanlige teksttyper og bruke denne kunnskapen til å forstå teksten • Støtte lesing for mening (tilpasse hastighet, lese om igjen, ha oppmerksomhet mot det som er mest viktig) når de møter på vansker

<ul style="list-style-type: none"> • Lære tanke- og læringsstrategier • Lære ord og begreper • Utforske skriftspråket 	<ul style="list-style-type: none"> • Vite hvilke strategier som er mest hensiktsmessig å bruke før, under og etter lesing • Finne ut hvilke læringsstrategier som passer best for egen måte å lære på • Videreutvikle tidligere innførte læringsstrategier: tankekart, sammendrag, læresamtale, vøl, venndiagram • Innføre nøkkelord og kolonnenotat, venndiagram, BISON-overblikk • Ha et vokabular som kan hjelpe elevene til å forklare hvilke strategier de bruker for å forstå • Systematikk i arbeidet med ord og begreper (hverdagsord, fagord og analysebegreper (NSL)) • Mestre en tydelig og funksjonell håndskrift – sammenhengende skrift • Omsette tanker, idéer, følelser og kunnskap til god skriftlig formidling • Rettskriving og grammatikk • Bruke PC til skriftlige fremstillinger • Kunne skrive alle høyfrekvente ord
--	--

Vedlegg 2: Lesestrategier fra 1.-7. Trinn

Skolen bør utarbeide en plan for progresjon i innlæring av lesestrategier. Lærerne må modellere bruk av strategier og elevene må oppleve at strategiene brukes i de ulike fag. Elevene må oppfordres til å bruke de strategiene de har lært gjennom hele skoleløpet.

Lesestrategi	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Trekke sammen lyder Lese helord Bruke overskrifter, bilder og illustrasjoner Bruke tegnene punktum, spørsmålsteget og utropsteget Tenke gjennom hva som vil skje / foregripe Knytte innholdet i teksten til noe eleven kan eller har erfart / ta i bruk elevens forkunnskaper /finne sammenhenger Gjenfortelle tekst (muntlig, tegning) Tenke gjennom om det man leser gir mening / overvåke egen lesing Arbeide med ord/begreper i teksten							

Enkle språklige virkemidler (f.eks. snakkebobler) Visualisere det en leser Lage spørsmål til teksten Lære om sjangre: eventyr, rim, regler, gåter, vitser, fakta, lister og plakater Finne svar på spørsmål i teksten (finne, tolke og reflektere)							
Kunne vurdere hensikt og mål for lesingen Oppklare / løse problemer som dukker opp i teksten Visualisere og organisere Kunne lese ulike tekster på ulike måter (oppleve, lære eller gjøre noe) Innholdsfortegnelse, ordliste, referanseliste Kjenne til noen språklige virkemidler: gjentakelse og enkle språklige bilder Lære om sjangre; dikt, brev, og fortelling Lese og tolke enkle tabeller, diagrammer og bruksanvisninger							
Kunne vurdere hensikt og mål for lesingen Tenke / snakke med teksten Leseoppdrag Kunne skumlese/oversiktslese, nærlese/detaljlese, letelese Bli klar over hvordan man kan lese på ulike måter for ulike formal Finne fakta fra ulike kilder Skille ut det som er viktig Videreutvikle forståelsen for ord og begreper Tolke og forstå tekster med matematisk innhold Lese og tolke ulike sjangre innenfor sakprosa og skjønnlitteratur Vurdere tekster kritisk og analytisk Kunne forstå både det eksplisitte innholdet, og det som ligger bak og mellom linjene							

Vedlegg 3A. Forslag til læringsstrategier fordelt på trinn

Trinn	Verktøy	Beskrivelse
1.	Tegnekart	Tegnekart er et tankekart der elevene tegner stikkordene i stedet for å skrive dem.
2.	Tankekart Brainstorming	<p>Tankekart hjelper elevene å visualisere forståelsen sin. Å lage et slikt kart, gjør det enklere for dem å illustrere overordnede og underordnede deler av et begrep. Det er nyttig før, under og etter lesing, og som framgangsmåte for å organisere/disponere opplysninger når elevene skal skrive rapporter.</p> <p>Idédugnad. Strukturert brainstorming: Deltakerne i en gruppe kommer med idéer etter tur. Ustrukturert brainstorming: Deltakerne deler idéene etter hvert som de dukker opp. Viktig med kvantitet.</p>
3.	Kolonnenotat Vennediagram	<p>Når vi leser en tekst og skal organisere opplysningene kan vi bruke mange ulike former for to-kolonnenotat. Noen former for to-kolonnenotat hjelper eleven å organisere hovedidéer og detaljer i tekster fra ulike fagområder. Elevene deler da arkene inn i to kolonner og skriver hovedidéer i venstre kolonne og detaljer i høyre. Hovedmomentene kan skrives i form av spørsmål eller som stikkord. Deretter bruker de notatene som veiledning når de skal lære seg teksten.</p> <p>Et verktøy for å finne likheter og forskjeller mellom to eller flere, for eksempel dyr eller personer. Det som er likt blir plassert i området som er felles for de to sirklene.</p>
4.	BISON – overblikk	<p>Ved å ta et BISON -overblikk får du oversikt over teksten uten å lese den i sin helhet. BISON punktene fokuserer på viktige ord, setninger og begreper.</p> <p>B Bilder og bildetekst I Innledning S Siste avsnitt O Overskrifter N NB! -ord</p>

	VØL	V vet fra før Ø Ønsker å lære (mer om) L Det vi har lært
5.	VØSLE	V vet fra før Ø Ønsker å lære (mer om) S Slik vil jeg lære L Det vi har lært E Evaluering
6.	Radar De Bonos tenkehat ter	Et vurderingsverktøy og en grafisk framstilling av resultat. Kan synliggjøre styrker og svakheter på en visuell måte Denne metoden skal utvikle samarbeidet i grupper, og at man kan variere hvordan man tenker. Gruppen fokuserer på én tilnærming om gangen i forhold til en oppgave, et tema eller et problem: Hvit: Fakta, statistikk, ingen tolking eller meninger. Objektiv. Rød: Intuisjon og følelser. Subjektiv. Gul: Se det positive, finne fordeler. Drømme. Svart: Det negative. Finne svakheter. Grønn: Kreativitet. Finne løsninger. Blå: Se helheten. Overblikk og organisering.
7.	Lotus	Et verktøy for å strukturere et tema, og for å planlegge og disponere oppgaver og prosjekt.

Oversikt over “Voksen-metodene”

Læring og begreper

Overordnet metode: Innhold, form og bruk

Lapp i hatt

Lesing

Lesebestilling.

BISON

Finne, tolke og reflektere

Veiledet lesing

Felles metode for innlæring av begreper:

Innhold, form og bruk

Når elevene skal lære et nytt begrep, tar vi først tak i **innholdet** i begrepet. Begynn med å avdekke og aktivere elevenes forkunnskaper. Hva kan de fra før? Presenter så begrepet i så virkelighetsnær representasjon som mulig, helst i begrepets naturlige form. Finnes ikke konkrete tilgjengelig, bruk bilder. Bruk egne metoder for å fylle begrepet med innhold (tankekart, film, fortelling, fagtekst eller prosatekst, etc.) Til slutt presenteres symbolet (ordet) for begrepet. Det henges opp synlig i klasserommet, og blir hengende der ca. en uke.

Begrepets **form** er neste steg. I hvilken ordklasse er ordet? Hvordan bøyes og brukes ordet i ulike setninger? Språklyd?

Til slutt skal elevene **bruke** ordet i en naturlig sammenheng. Gjerne i en skriveoppgave der ordet kommer frem i forskjellig bøyning.

Merk: denne metoden fylles med egne måter å undervise på. Det er progresjonen som er nøkkelen. Metoden er spesielt viktig for elever som har behov for ekstra begrepsinnlæring.

Her er et eksempel på metoden:

Felles metode for utvikling av innholdsforståelse:

Finne, tolke og reflektere

Elevenes innholdsforståelse består ikke bare av å kunne **finne** den åpne og lett tilgjengelige informasjonen i teksten. De skal også kunne **tolke** ved å sammenlikne flere elementer med hverandre for å forstå innholdet. Dessuten skal elevene kunne lese mellom ordene og **reflektere** for å forstå innhold som verken ligger eksplisitt i teksten eller ved sammenlikning av tilgjengelig informasjon. Disse tre måtene å forstå innhold på testes i de nasjonale prøvene hvert år. Oppgavene er lagt opp til å avdekke elevenes evne til å benytte seg av alle tre ferdighetene.

Alle lærere, uansett fag, skal jevnlig ta hensyn til dette i undervisningen. Noen eksempler på dette er:

Felles metode for lesestrategi:

B.I.S.O.N.

Lærere på Voksen skole, spesielt fra 3-7.trinn, bruker BISON som lesestrategi. Det henges opp en plakat med BISON-strategien i klasserommene. BISON står for:

B: Bilde og bildetekst. Dette er den viktigste. Bildet aktiverer elevenes fantasi, forforståelse, nysgjerrighet og posisjon til å lese med interesse.

I: Ingress eller innledning. Gir ofte en pekepinn på hva teksten skal handle om. Gir en mulighet til å kunne stoppe opp og tenke etter. Hva tror vi kommer til å komme frem i teksten?

S: Sammendrag (brukes sjeldent. De fleste fagtekstene på barneskolen er uten sammendrag.)

O: Overskrifter og underoverskrifter. Aktiverer elevens forståelse og inrammer teksten.

N: Nøkkelord. Å gå gjennom nøkkelord styrker elevens forståelse. Ofte kan nøkkelordene være begreper som enkelte elever ikke forstår. Ved å oppklare dette før nærlesing, økes elevens mulighet for å forstå.

Plan for leseopplæring for §2.8 elever.

Målgruppe: elever med så svake norskfaglige ferdigheter at de ikke mestrer å følge ordinær undervisning uten tilrettelegging.

Hva	Organiseringsform/hvordan	Ansvar
<p>1.trinn: Innføring i grunnleggende begreper.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bruke: Magne Nyborg • Snakke-pakken <p>Innlæring av bokstav/lyd innlæring:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sakte progresjon • Jobbe med forkunnskaper • Rim og regler. <p>Spesielt fokus på de norske språklyden kontra elevens morsmåls språklyder (eks forskjellig utale av vokaler).</p> <p>Språkbroen som ide og teorigrunnlag.</p>	<p>Avhengig av norskkunnskapene: Eleven er litt i klassen, litt i gruppe og har litt en-til-en undervisning.</p> <p>Utnytter delingstimene.</p> <p>Gjentagelse av det som skjer i klassen i liten gruppe/en-til-en.</p>	<p>Kontaktlærer i full klasse</p> <p>Spesialpedagog i samråd med kontaktlærer og ledelse, tester elev med NSL og Topstad for å avgjøre på hvilke områder det skal arbeides spesielt med.</p> <p>Årlig klassegjennomgang: ansvar ledelsen.</p>
<p>2. trinn: Se 1.trinn I tillegg kan bruk av veiledet lesing brukes.</p>	<p>Se 1.trinn I tillegg så brukes delingstimene aktivt.</p>	<p>Se 1.trinn. Kontaktlærer i samarbeid med ledelsen, melder <u>nye elever utenfra</u>, til karlegging av</p>

<p>Språkbroen som ide og teorigrunnlag.</p>		<p>norskferdigheter. Spesialpedagog tester. Spesialpedagog i samarbeid med kontaktlærer og ledelse holder oversikt om fremgang. Årlig klassegjennomgang: ansvar ledelsen.</p>
<p>Hva</p>	<p>Organiseringsform/hvordan</p>	<p>Ansvar</p>
<p>3.trinn: Se 1.trinn I tillegg kan bruk av veiledet lesing og repetert lesing brukes. Lesing i alle fag skal være i fokus.</p>	<p>Se 1.trinn I tillegg så brukes delingstimerne aktivt. Naturfag- samfunnsfag- og RLE timene brukes aktivt i samarbeid med spesialpedagog/assistent.</p>	<p>Se 1.trinn. Kontaktlærer i samarbeid med ledelsen, melder <u>nye elever utenfra</u>, til karlegging av norskferdigheter. Spesialpedagog tester. Spesialpedagog i samarbeid med kontaktlærer og ledelse holder oversikt om fremgang. Årlig klassegjennomgang: ansvar ledelsen.</p>
<p>4.trinn</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arbeid med førkunnskaper i forskjellige tekster. • Repetert lesing og veiledet lesing. • Begrepstrening i samtaler. • Arbeid med grammatikk og syntaks i det norske språket. • Rettskriving • Arbeid med å uttrykke seg skriftlig. • Formulere setninger og forme innhold. <p>Lesing i alle fag skal være i fokus.</p> <p>Språkbroen som ide og teorigrunnlag.</p>	<p>Begrepsopplæring i kombinasjon med mat- og helse faget.</p> <p>Kontaktlærer bruker delingstimer.</p> <p>Spesialpedagog bruker timer sammen med IOP-elever der det er naturlig.</p>	<p>Kontaktlærer i full klasse. Spesialpedagog i gruppe/ene-timer.</p> <p>Kontaktlærer i samarbeid med ledelsen, melder <u>nye elever utenfra</u>, til karlegging av norskferdigheter. Spesialpedagog tester. Spesialpedagog i samarbeid med kontaktlærer og ledelse holder oversikt om fremgang. Årlig klassegjennomgang: ansvar ledelsen.</p>

Hva	Organiseringsform/hvordan	Ansvar
<p>5.trinn Se 4.trinn.</p> <p>Lesing i alle fag skal være i fokus.</p> <p>Språkbroen som ide og teorigrunnlag.</p>	<p>Kontaktlærer bruker delingstimer, og legger ellers til rette i hel klasse.</p> <p>Spesialpedagog bruker timer sammen med IOP-elever der det er naturlig.</p> <p>En-til-en undervisning brukes i korte perioder ved behov.</p> <p>Lesegrupper på tvers av klassene etter nivå.</p>	<p>Kontaktlærer i full klasse. Spesialpedagog i gruppe/ene-timer.</p> <p>Kontaktlærer i samarbeid med ledelsen, melder <u>nye elever utenfra</u>, til karlegging av norskferdigheter.</p> <p>Spesialpedagog tester TOSP og U.DIR Karleggings materiell, (og NSL kan brukes på høsten på unge elever).</p> <p>Spesialpedagog i samarbeid med kontaktlærer og ledelse holder oversikt om fremgang.</p> <p>Årlig klassegjennomgang: ansvar ledelsen.</p>
<p>6.trinn Se 4.trinn</p> <ul style="list-style-type: none"> • Grupper med lesetrening av skjønnlitterære tekster. <p>Lesing i alle fag skal være i fokus.</p> <p>Språkbroen som ide og teorigrunnlag.</p>	<p>Kontaktlærer bruker delingstimer og legger ellers til rette i hel klasse.</p> <p>Spesialpedagog bruker timer sammen med IOP-elever der det er naturlig.</p> <p>En-til-en undervisning brukes i korte perioder ved behov.</p> <p>Lesegrupper på tvers av klassene etter nivå.</p>	<p>Kontaktlærer i full klasse. Spesialpedagog i gruppe/ene-timer.</p> <p>Kontaktlærer i samarbeid med ledelsen, melder <u>nye elever utenfra</u>, til karlegging av norskferdigheter.</p> <p>Spesialpedagog tester TOSP og U.DIR Karleggings materiell.</p> <p>Spesialpedagog i samarbeid med kontaktlærer og ledelse holder oversikt om fremgang.</p> <p>Årlig klassegjennomgang: ansvar ledelsen.</p>

Hva	Organiseringsform/hvordan	Ansvar
<p>7.trinn Se 4.trinn</p> <ul style="list-style-type: none"> • Grupper med lesetrening av skjønnlitterære tekster. • Skrivetrening med kapittelskriving av korte historier. <p>Lesing i alle fag skal være i fokus.</p> <p>Språkbroen som ide og teorigrunnlag.</p>	<p>Kontaktlærer bruker delingstimer, og legger ellers til rette i hel klasse.</p> <p>Spesialpedagog bruker timer sammen med IOP-elever der det er naturlig.</p> <p>En-til-en undervisning brukes i korte perioder ved behov.</p> <p>Lesegrupper på tvers av klassene etter nivå.</p>	<p>Kontaktlærer i full klasse. Spesialpedagog i gruppe/ene-timer.</p> <p>Kontaktlærer i samarbeid med ledelsen, melder <u>nye elever utenfra</u>, til karlegging av norskferdigheter.</p> <p>Spesialpedagog tester TOSP og U.DIR Karleggings materiell.</p> <p>Spesialpedagog i samarbeid med kontaktlærer og ledelse holder oversikt om fremgang.</p> <p>Årlig klassegjennomgang: ansvar ledelsen.</p>
<p>For alle trinn gjelder: Kontinuerlig arbeid med synonymer, antonymer og homonymer, samt ordspråk og ordspill.</p>		